

POSTANOWIENIE

Dnia 20 maja 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska

w sprawie z powództwa J. G.
przeciwko T. G.
o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 20 maja 2016 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 21 maja 2015 r., sygn. akt I ACa [...],

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) przyznaje adwokatowi M.B. ze środków budżetowych Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) zł wraz z należnym podatkiem od towarów i usług, tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną powodowi w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich jest mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powód powołała się na nieważność postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.) oraz potrzebę wykładni przepisów prawa wywołujących rozbieżność w orzecznictwie (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), to jest „art. 379 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 5 k.p.c. i art. 212 k.p.c. poprzez rozstrzygnięcie czy zaniechania Sądu w zakresie pouczenia strony nieporadnej i działającej bez adwokata lub radcy prawnego prowadzą do faktycznego uniemożliwienia stronie obrony swoich praw i nieważności postępowania, czy też stanowią jedynie naruszenie przepisów postępowania mogące mieć wpływ na wyniki sprawy?”

W odniesieniu do zarzucanej przez skarżącego nieważności postępowania trzeba stwierdzić, że nie jest przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania ewentualna nieważność postępowania przed sądem pierwszej instancji, a jedynie przed sądem drugiej instancji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 maja 2009 r., II CSK 80/09, nie publ.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje też pogląd, że odmowa ustanowienia dla strony pełnomocnika procesowego z urzędu nie usprawiedliwia zarzutu nieważności postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony jej praw, gdyż wniosek ten podlega uwzględnieniu - zgodnie z art. 117 § 5 k.p.c. - jeżeli w ocenie sądu udział profesjonalnego pełnomocnika jest potrzebny (orzeczenia Sądu Najwyższego z 12 września 2007 r., I CSK 199/07;

z 16 kwietnia 2008 r., V CSK 564/07, z 18 kwietnia 2008 r., II CSK 636/07, z 15 maja 2007 r., V CSK 37/07). Tylko w wyjątkowych sytuacjach nieprzyznanie fachowej pomocy pełnomocnika z urzędu może być kwalifikowane jako powodujące nieważność postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony jej praw. Dotyczy to jednak tylko przypadków, gdy strona swoim zachowaniem wykazuje nieznaną reguł postępowania lub nieporadność, prowadzącą do tego, że przy faktycznym lub prawnym skomplikowaniu sprawy nie jest w stanie wykorzystać prawnych możliwości prawidłowego jej prowadzenia (wyroki Sądu Najwyższego z 8 grudnia 2009 r., II UK 195/09, OSNP 2011 nr 13-14 poz. 190 oraz z 12 maja 2010 r., I UK 19/10).

W motywach zaskarżonego wyroku Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że działania skarżącego nie wskazywały na nieporadność prowadzącą do konieczności uznania, iż jego udział w postępowaniu (w tym wnoszone pisma) stanowił tylko pozór takiego uczestnictwa.

Potrzeba wykładni powołanych wyżej przepisów prawa wywołujących - zdaniem skarżącego - rozbieżności w orzecznictwie została przez niego zilustrowana z odwołaniem się do trzech orzeczeń. Tezę o rozbieżnościach w orzecznictwie w związku z tym, w jaki sposób należy oceniać naruszenie art. 5 k.p.c. i czy może ono prowadzić do nieważności postępowania, skarżący wywodził z poglądu wyrażonego w postanowieniu Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2014 r., III CZ 62/13, że uchybienie art. 5 k.p.c. mogłoby uzasadniać wznowienie postępowania, gdyby spowodowało pozbawienie strony możliwości działania. Temu pogładowi skarżący przeciwstawił stanowisko, iż naruszenie art. 5 i 212 w zw. z art. 117 § 1 k.p.c. stanowi uchybienie przepisom postępowania, które może mieć wpływ na wynik sprawy, ale nie powoduje konsekwencji w postaci nieważności postępowania (wyrok Sądu Najwyższego z 2 lutego 2011 r., I UK 293/10 i z 7 listopada 2007 r., II CSK 286/07).

O tym, jaka sytuacja uzasadnia przyjęcie, że postępowanie w sprawie jest dotknięte nieważnością zdecydował ustawodawca. Z art. 379 pkt 5 k.p.c. wynika, że taka kwalifikacja jest uzasadniona, jeżeli strona została pozbawiona możliwości obrony jej praw, zaś według art. 401 pkt 2 k.p.c. na nieważność jako przesłankę

wznowienia postępowania można się powołać, gdy strona wskutek naruszenia przepisów postępowania była pozbawiona możliwości działania. W obu przypadkach zatem o możliwości uznania, że postępowanie dotknięte było nieważnością decyduje taki sam skutek uchybienia w postaci pozbawienia strony możliwości działania w postępowaniu. Sprzeczności, na które powołuje się skarżący mają charakter pozorny i wiążą się z różną kwalifikacją ocenianych przez sądy stanów faktycznych, wymagających indywidualizowanych ocen.

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c., orzeczono jak w postanowieniu.

O wynagrodzeniu pełnomocnika wyznaczonego dla powoda z urzędu orzeczono stosownie do § 2, § 13 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r., poz. 461 ze zm.).